

האומר פרק שלישי קידושין סמ.

עין משפט
נר מצוה

ק"ג א מ"י פ"ו מהל' עבדים הלכה ה
 טו"ש"ע י"ד סימן רסו
 סק"ף ס"א:
 ק"ד ב מ"י פט"ו מהל' אסורי ביאה ה"ג ג
 סמ"ג לא"ין ק"ח טו"ש"ע
 אה"ע סימן ד סק"ף כ:
 ק"ו ג מ"י פ"א מהל' עבדים ה"ג י סמ"ג
 ע"ש פ"ג טו"ש"ע י"ד סימן רסו סק"ף י"ד:
 ק"ז ד מ"י פט"ו מהל' אסורי ביאה ה"ג ד
 סמ"ג לא"ין ק"ח טו"ש"ע
 אה"ע סימן ד סק"ף כ:
 ק"ח ה מ"י פ"ג מהל' עבדים ה"ג י סמ"ג
 ע"ש פ"ג טו"ש"ע י"ד סימן רסו סק"ף י"ד:
 א ו מ"י פ"ט מהל' אסורי ביאה ה"ג טו
 טו"ש"ע אה"ע סימן ח
 סק"ף פ'
 ב ו מ"י פ"ג מהל' עבדים ה"ג טו
 טו"ש"ע פ"ג סק"ף כ ג:
 ג ה מ"י פ"ט מהל' עבדים ה"ג י סמ"ג
 ג:
 ד ט מ"י פ"ג מהל' עבדים ה"ג טו
 טו"ש"ע פ"ג סק"ף כ ג:
 סק"ף פ':

הגהות הב"ח

(ב) במשנה נשאל שפחה
 חב"ד עבד: (א) רש"י
 ד"ה אלף וכו' עמך הס"ד
 והל"מ מ"ה לו. לא יבא
 לו:

הגהות מהר"ב

רנשבורג

[א] ג' ו' ו' ו' ז' ז' ז' ז'
 ו' ו' ו' ו' ו' ו' ו' ו'
 שמשק"ס העולם ממקרא
 חלל דלם גנפו יבא כנפו
 יבא והכא ע"כ לא היה נטוי
 דלם קן מלא אקמרי רבי
 שגלוי או אקמיתך אלף
 ר"ל מקמי שגלוי ופכ"ש
 קדושי וכו' כמביה טל ספר
 דכ"י דוד לט"ו פ"ד פ"ד
 משפטיים הכריח מה דמה
 שאמר הפסוק גנפו. יבא
 היינו שאין האזון יוכל
 לטפול אלף אם הוא רוצה
 מותר בשפחה ומ"ש ג'ס
 ה"ל ד' בשם מהל' עבדים
 יע"ש ודו"ק:

תוס' ר"י הזקן

אין לו חיים. לפיכך
 לכתחלה מותר, ואפילו
 הכי ממורת אין לה
 תקנה שאם נשאל לעבד
 אין הבן מתיחס אחריו
 אלא אחריה ונמצא שהוא
 ממזר. אם קדמתך. אם
 הכרתך קודם שנשאת
 אשה הייתי משיאך עצה
 שבניה יהיו כשרים.
 לכתחלה. ממזר בשפחה
 מותר, היינו שהיה משיא
 לישא שפחה וישחרר

א"ל אי אמרת דיעבד מאי ניהו. פי' הקונטרס מאי האי דקאמר
 ליה איסורא לא הוה מנסכיז ליה ענה למיעבד וה"ה נמי כשא"ל
 זיל גנוז ואידען צעבד עבדי דהוה מלי לאקשווי ומי שרי להשיאו ענה
 לגנוז ולעשות איסורא אלף גמרא אלף גמרא שפיר עו"ל דלי הוה מקשה
 ליה הכי הוה י' ליה לשנויי דאמר ליה
 זיל ומכור עצמך וכו' אליעזר דאמר
 (לעיל דף י"ד:) אמר זה ואמר זה רבו
 מוסר לו שפחה כנענית:

הדרן עלך האומר

ממזרין ליטאר כיצד ממזר שנשא שפחה (א) הולך עבד שיחררו נמצא הבן בן
 חורין (ב) רבי אליעזר אומר הרי זה עבד ממזר: (ג) איבעיא להו רבי טרפון
 לכתחילה קאמר או דיעבד קאמר תא שמע אמרו לו לרבי טרפון טיהרת את
 הזכרים ולא טיהרת את הנקיבות ואי אמרת לכתחילה קאמר ממורת נמי
 תינסיב לעבדא עבד אין לו חיים תא שמע דאושפזיכניה דרבי שמלאי ממזר
 הוה ואמר ליה אי אקדמתך טהרתינהו לבנך אי אמרת בשלמא לכתחילה
 שפיר אלא אי אמרת דיעבד מאי ניהו דמנסיב ליה עצה (א) ואמר ליה זיל גנוב
 ואידובן בעבד עברי ובשני דר' שמלאי עבד עברי מי הוה והאמר מר (ז) אין
 עבד עברי נוהג אלא בזמן שהיובל נוהג אלא לאו שמע מינה רבי טרפון
 לכתחילה קאמר ישמע מינה אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' טרפון:
 רבי אליעזר אומר הרי זה עבד ממזר: אמר ר' אליעזר מאי מעמיה דרבי אליעזר
 דאמר קרא ו'לו הלך אחר פסולו ורבנן הוהו יבישראל שנשא ממורת (א) סלקא
 דעתך אמינא למשפחותם לבית אבותם כתיב אתא לו אפקיה ורבי אליעזר
 לאו אע"ג דכתב למשפחותם לבית אבותם אתא לו אפקיה הכא נמי אף ע"ג
 דכתיב האשה וילדיה תהיה לאדוניה אתא לו אפקיה ורבנן כל ולד במעי
 שפחה כנענית כולד במעי בהמה דמי:

הדרן עלך האומר

ע"ש רה יוחסים עלו מבבל' כהני לויי ישראל חללי גירי וחרורי ממזירי נתיני
 שתוקי ואסופי וכהני לויי וישראל מותרין לבא זה בזה לויי וישראלי
 חללי גירי וחרורי מותרין לבא זה בזה (גירי וחרורי) ממזירי ונתיני שתוקי
 ואסופי כולם מותרין לבא זה בזה ואלו הם שתוקי כ"ל שהוא מכיר את
 אמו ואינו מכיר את אביו 'אסופי' כל שנאסף מן השוק ואינו מכיר לא
 את אביו ולא אמו אבא שאול היה קורא לשתוקי בדוקי: (ג) עשרה
 יוחסים עלו מבבל: מאי איריא דתני עלו מבבל ניתני הלכו לארץ ישראל
 מילתא אנב אורחיה קמ"ל (ט) כדנתניא וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר
 ה' אלהיך מלמד שבית המקדש גבוה מכל ארץ ישראל וארץ ישראל גבוה
 מכל הארצות בשלמא בית המקדש גבוה מכל ארץ ישראל היינו דכתיב
 דברי

עמ"ס ו'להכי נקט זיל גנוז. והוא הדין נמי מ"י לאקשווי מי שרי לאקשווי ענה למיעבד. ומשי
 מ"י ליה לשנויי אלף דאמר ליה ממזר עצמך לעבד עברי וכו' (לעיל דף י"ד:) זה חזר רבו מוסר לו שפחה כנענית:
והאמר מר. במסכת ערכין: אלף זומן שהיובל נוהג. דמ"י למקרי ציה עד שנת היובל יעבד (עמ"ס:) לא יבא לו. דור אחריו הוא
 מוסר דהכי משמע דור עשירי לא יבא אפילו אין לו כ"ד ממזרות אלף מאומו: כולד במעי בהמה דמי. שאין מתיחס אחר אצ"ו כלל:

הדרן עלך האומר

ע"ש רה יוחסין עלו מצבל כשעלו בני הגולה. ובגמרא מפרש לה דאשמעינן שמשפחות צעבדל מיוחסות הן שהפריש עורא כל הפסולין משם
 והוליקן עמוס: חללין. כהנים חללין שנולדו מפסולי כהונה: וחרורי. משוחררי: נפני. גבעונים שמלו זימני יהושע ואמרינן ביבמות
 (דף ע"ח:) דוד גזר עליהם: **סוקי ואסופי.** מפרש להו ואילו חיזוהו שמוקי כו': לוי וישראלי חללי גירי וחרורי מוסרים לבא זה בזה. אלף
 כהנים חללי גירי וחרורי לא שחללה בלאו וגיוורת ומשומרות בחוקת וזנה (ט) גירי וחרורי ממזרים כו' מוסרים לבא זה בזה. דקסבר קהל גרים
 לא איקרי קהל' ולא הוחרו ממזרים לבא בקהל גרים אלף לויים ישראליים כנמזרי לא ושמוקי ואסופי ספק ממזרים הם ומותרים להתערב
 בזמזרים כדאמר בגמרא (קמ"ן דף ע"ג.) בקהל ודאי הוא דלא יבא בקהל ספק יבא: ואינו מניח את אצ"ו. וכשקורא (ט) פלוני אלף אמו משתקמו:
 בדוקי. כגמרא (א) מפרש ליה: (ג) מילתא אנב אורחיה קא משמע לו. על פי דרכו שהיה הולך ומדבר דבריו ליוחסין השמיענו ולמדנו דבר
 חדש בלישנא דנקט ולמדנו עוד ממנו דל"י גבוה מצבל: בשלמא בית המקדש גבוה. דשמעת מינה דהא בלתי ישראל משתעי קרא:
 דברי

הבנים. אלא אי אמרת. טעמא דרבי טרפון דיעבד, אבל לכתחלה אסור, ודאי רבי שמלאי לא משיאו עצה שיגנוב ועבד עברי שמכרוהו ב"ד מותר בשפחה ולא מוכר עצמו (לעיל ד' ב), ולהכי נקט זיל גנוב. והוא הדין
 דמצי לאקשווי מי שרי לאינסובי עצה למגנב, אלא הוה מותרין ליה דל"י כו' אליעזר דאמר (שם) אפילו מוכר רבו מוסר לו שפחה כנענית. והאמר מר. במסכת ערכין (כ"ט, א). אין דין עבד עברי נוהג (אלא בזמן
 שהיובל נוהג). דקרינן ביה עד שנת היובל יעבור עמך (ויקרא כ"ה, ט). הלכה כרבי טרפון. דממזר נושא שפחה אפילו לכתחלה דאפילו איסורא דרבנן ליכא שלא גזרו על שפחה לטמור מפני תקנת בניו. סליק פירקא.
 בתנ"י. עשרה יוחסין עלו. כשעלו (לגולה) חללי. כהנים שגולדו מן (א) הפסולות לכהונה. חרורי. משוחררים. נתיני. גבעונים שמלו בימי יהושע ואמרינן ביבמות (ע"ה, ב) דדוד גזר עליהם. לבא. כהני לויי
 וישראלי מותרים לשאת זה את זה. אבל חללה היא בלאו לכהן גיוורת ומשומרות ספק וזנות ניהו. גירי. קסבר לא אקרו קהל.

האומר לשפחה. מעוברת: הרי את צמ חורין. בגט שחרור זה
 וולדך עבד: ולדה כמות. משוחרר כלינף כסיפא שנאמר האשה
 וילדיה תהיה לאדוניה זומן שהאשה לאדוניה הולד (ט) שמלד לאדוניה
 אין האשה לאדוניה אין הולד לאדוניה: מאי פלמודא. היכא שמעינן
 מהאי קרא דבריו קיימין: **אמר רבא**
אדרכי יוסי הגלילי. האי קרא אדרכי
 יוסי קאי ולדה כמות משום שנא' כו':
בתנ"י יולין ממזרין ליתר.
 מפסול זרעם שלא יהו צניהם ממזרים:
גנה עבד. ואין ממזר דהא ולדה
 כמות: **בן חורין.** ומותר בישראלית:
הרי זה עבד ממזר. כגמרא לית
 לה טעמא: **ג' נפסיהו קאמר.**
 ממזר נושא שפחה דקסבר דכי כתיב
 לא יהיה קדש בישראל כשר כתיב
 ולא כנמזר: או דיעבד קאמר.
 ממזר שנשא שפחה אלף לכתחילה לא
 ישא דהא ישראל הוא וקרינא ציה
 לא יהיה קדש (דברים כג) דמתרגמינן
 לא יקב גבול וגו' דשפחה הרי היא
 ככהנה וציואמיה הפקר וקדישות:
טיהרם את הזכרים. שילכו למקום
 שאין מכירין ויחמרו עבד אני ונשא
 שפחה ואין מוחה בידו: ואם הנקבות
 לא טיהרם. אין דרך אשה לגלות
 מנמקומה ולבקש מחבולות לישא
 כסתר מאחר שיט מוחין ציה אלמא
 ר' טרפון דיעבד קאמר דלי לכתחילה
 כיון דאין מוחין ציה ממורת נמי
 נחסיב לעבד: **עבד כנעני אין לו**
חיים. אינו מתיחס אחר אצ"ו דכתיב
 (בראשית כג) עם החמור עם הדומה
 לחמור ככהנה שאין הולד כרוך אחרי
 האב הילכן אי מיינסבא לעבדא לא
 מהני מיד: אי אקדמתיך אטריסין
 לבנך. לא הייתי מתיך קודם שנשאת
 אשה הייתי משיאך ענה לטהר בניך:
שפיר. שהיה אומר לו ליקח שפחה:
מאי ניהו. מאי הוה אמר ליה איסורא
 לא היה מיינסב ענה למיעבד. ומשי
 דמיינסב לו ענה ואמר ליה זיל גנוז
 ומידען לעבד עברי ותהא שפחה
 מותרת לך דמכרוהו צית דין רבו
 מוסר לו שפחה כנענית ולא מוכר

עיהרם אור השלם
 1. אם אצ"ו נתן לו
 אשה וילדה לו בבית אב
 בנות האשה וילדיה
 תהיה לאדוניה והוא יבא
 בהם. שמת אב ד
 2. לא יבא ממזר בקהל
 לו בקהל יי דברים כג ו
 י ג' דור עשירי לא יבא
 3. נשא את ראש בני
 למשפחתם לבית
 אבתם: במדבר ד ב
 4. כי יפלא ממך דבר
 למשפט בין דם קדם בין
 דין לדין ובין גנע לגנע
 דברי ריבת בשערך
 לקחת ועלית אל המקום
 אשר יבחר יי אלהיך
 דברים י ז

מוסף רש"י

הולד כמותה. משוחרר
 דבריו קיימין. והולד
 עבד (מותרת לה) מאי
 הולדא. קרא משמע
 טפי כ"י יוסף הגלילי
 דשמעת דהולדות הולכן
 אמר האם (שם) אין
 עבד עברי נוהג.
 דלית ומכר ממנו הוה
 (שכ"ו כ"ג.) אלא בזמן
 שהיובל נוהג. דנעני
 ואיש על משפחתו משני
 (גיטין ס"ה).

הדרן עלך האומר
 שבית המקדש גבוה
 מכל ארץ ישראל. וקמת
 ועלית אל המקום, שמע
 מינה אין לך עיר בלתי
 ישראל שנת יושלם גבוה
 ממנה (סנהדרין י"ג). מל
 שערך קרי עליה משם
 לבית המקדש (נבחים י"ד).

עשרה יוחסין פרק רביעי קידושין

ע.

עין משפט
נר מצוה

- א א מ"י פ"ד מ"ג
- ב א מ"י פ"ד מ"ג
- ג א מ"י פ"ד מ"ג
- ד א מ"י פ"ד מ"ג
- ה א מ"י פ"ד מ"ג
- ו א מ"י פ"ד מ"ג
- ז א מ"י פ"ד מ"ג
- ח א מ"י פ"ד מ"ג
- ט א מ"י פ"ד מ"ג
- י א מ"י פ"ד מ"ג
- יא א מ"י פ"ד מ"ג
- יב א מ"י פ"ד מ"ג
- יג א מ"י פ"ד מ"ג
- יד א מ"י פ"ד מ"ג
- טו א מ"י פ"ד מ"ג

לא תאלץ. ואפילו זרע אין לה ושבה אל בית אביה^(א) חזרת לתרומה ואינה חוזרת לחזק וזקוק^(ב): לשכניה בן ארתי. ישראל היה: וטו ממאי דהווי **הווי בני**. לטווייה ולבני נשאים הללו מנת שכינה ומנת משלם: וסו. אפי' היו להם ממאי דמצבל עלו אוחס נשים זבניות דילמא בלתי ישראל נתיירו נתיימי גדליה אוחס שכניה ומשלם ושם נשאו טווייה זבנו את זבנותיהם^(א) ולא יכלו להגיד בית אבותם זרעם אם מישאלם הם היינו שמוקי ואכופי^(ב): למעשה פרוס. שהיו מגלי עריות דכתיב^(ב) (בראשית א) רעים וחטאים רעים גזופים וחטאים זממונים ואמרינן בחלק^(ב) (מסכתין דף קט:) דמתי לאתחיל לחצריה ומפילה ל"ל תהוי גבך עד דמעבד^(א) הרי ממזרים לגבי ישראל: חרשא. לשון מחרשה^(א): בית אבות. אבי: וזרע. אמו: זה אסופי. דלילו שמוקי מכיר והרדע אמו שהיא מישאלם והכא לא ידעו אם מישאלם הם: אמר אדון. משרם המקרא ורע אדון כמו אדון אימנ כמו אמר: אדון. הקב"ה: ככרוב. קדושים ככרובי הקדש כחיות הקדש דכתיב^(א) זיה (יחזקאל י) פני הכרוב: כנמ. כחיה זו שאינה מקפדת בזוג חצותה: לאלו חרשו כו'. משום דלא יכלו להגיד יחוסם קרי להו תל מלח. חרשא לשון חרש: זנים זרים. מאשה פסולה לו ולגם ממון נקבה דמסכים קרף יאכלם חדש את חלקיהם ממון שנשאה לשמו יאכלם כחדש אחד: ושמה תאמר חקן. כגון נכסי אלן ברזל: ולא תקס. כגון נכסי מלוג דהיא לאו איסורא עבדא שמרית לישא למיוחס: שאינה הוגנת. פסולה לו: כופסו. הלוקה זכ"ד כופסין שתי ידיו על העמוד ממסכת מכות (דף כד:). כופסו קשירו: וזלעו. מלקיהו בזרועה: ועל גלס. כהניס לויים וישראלים: אליהו כוס. מתי דקאמר ואזיל אוי לו לפוסל זרעו ולפוסל את משפחתו כגון שנשא אשה שאינה הוגנת לו. (ה) והיא אליהו לאו אליהו דכתיב במקרא הוא דל"כ מקמי דהוה אמי מאן כפמיה אלא שם מלאך הוא שהוא כופס למעלה: כל הפוסל. מגדף תמיד את משפחתו הוא זמנו פסול. ואינו מדבר בשבחה (ע) לעולם אין דרכו של פסול לדבר בשבחה בזריות לעולם: נטר עד דסקיל שמעיה דרב יהודה המתן עד שיכולו שלוחו של רב יהודה שעומד כחן לטול: צר שויסקן. לשון גנאי בגרין אוכל שויסקי אלי כדאמר בפסחים (דף יז:). בזמורי פסח מזנים מאן לימא לן דלא שויסקי עבדיהו בשם רבינו הלוי: שמיסה. כדאשכחן דמנדיס לכבוד הרב צמועד קטן (דף טז:). אמרו ליה. לרב יהודה רגיל הוא גברא דקרי לנישוי עבדי: לקמיה דרב הונא. לימלך צו אם יש לו ליתך לפני רב נחמן: לא מיבעי לך למיול. לפני רב נחמן שאתה גדול ממנו ואתה ראש צפומבדיתא. רב נחמן ראש צנהרדעא ודיין לראש

- תורה אור השלם**
1. ויאבול בני ישראל הישבים מהגולה וכל הנבדל משמאת גויי הארץ אלהם לקדש לך אלהי ישראל.
 2. והשעט סבבלט החרוני וטוביה העבר העמני ורע לקום רעה גולה אשר בא אדם לבקש טובה לבני ישראל:
 3. כי רבים ביודעה בעלי שבועה לו כי חתן הוא לשכניה בן ארץ ויהיו בנך לקח את בת משלם בן גרייה.
 4. ואלה העולים מתל מלח תל חרשא אמרו ולא יכלו להגיד בית אבותם והרעם עם מישאלם אמר ווייהו: נתמיה ו סא
 5. ביי בגידו בני גנים זרים לקדו עתה יאכלם חרש הו ו חלקיהם: הושע הו

גלותא וחתניה דבי נשיאה כדאמרינן בהעור והרעוב (חולין דף קד:) משום דרב נחמן חתני דבי נשיאה הוא מוזיל בשמעיה דר' יוחנן: יקרא דבי נשיאה. שהוא חתן הנשיאה: אסור לעשות מלאכה בפני שלשה. שגנאי הוא ופלות לדור שפופים לזה שאין לו מי שיעשה מלאכתו: דגונדיסא. היינו מעקה באחד הלשונות: מי סני. כלומר מוכר ושנוי לשון תורה ולשון שאר בני אדם שאתה מדבר בעמקי שפה. ומתכוין היה רב יהודה לתופסו דבדבריו (א) לנקטרו להודיעו שלא היה לו להנשא עליו להזמין לפניו: אקרפיעא. ספסל: סילסא ברמוס רוחא. מתוך ששליש רוחו גסה הוא משנה דזיצורו: אנבגא. כוס שהוא רביעית והיו רגילין לשתות כוס אחד ממעקה העשוי לשתות שמרית וקוריהו אספרגוס צמכת זכרות (דף נה:). אנפק. כוס של רביעית ולשון אנפק היה שגור צפיה: סיסי דוגג. תבא צתי שך שמה: אין משמטשין באשה. שלא ילמדנה להיות רגילה צין האנשים: קטנה היא. רב נחמן קאמר לה: לינפא. שם אשמו: קול באשה ערוה. שנאמר^(א) השמיני את קולך ואם אשאל בשלומה תשיבני: אמר ליה רב נחמן אפשר. לשלוח לה שאילת שלום ע"י שליח: אין

הנהות הגר"א

[א] גמ' ולנשא אשה שאינה הוגנת לו (אליהו) כופתו והקב"ה הוציא את ה' ומי עניי ליג לה: [ב] שם ואינו מפרס בשבחה של עולם כ"ל:

הנהות הגר"א

- תוס' ר"י הזקן**
- רב יהודה היה ראש בפומבדייתא. נטר המתין עד שישלח שלוחו של רב יהודה. בר שויסקיל. דרך גנאי אפר. דר"ש פירש גרגין אוכל צלי ואשכחן בפסחים (צז, א) ודילמא שריסקל עבדו, כלומר צלי.